

2. Використовувані в ході занять прийоми моделювання психологічних чинників бою повинні відповідати за сенсом змісту дій, що відпрацьовуються.

3. Моделювати бойові ситуації необхідно у випадковому порядку, несподівано для військовослужбовців, щоб не було звикання до послідовності моделювання, бажано постійно змінювати вираженість і поєднання модельованих чинників бою.

4. Найчастіше слід моделювати ті чинники бою, вірогідність дії яких для даних фахівців вища.

5. При моделюванні чинників бою рівень психічного навантаження повинен дозволяти більшості особового складу отримати позитивний результат у подоланні напруженості та досягненні успіху. Таке дозування навантажень сприятиме формуванню у військовослужбовців віри в себе, стимулюватиме їх бажання отримати складніше завдання.

6. Якщо військовослужбовець не впорався з бойовою ситуацією, йому на наступному тренуванні потрібно запропонувати простіше завдання за тими змодельованими чинниками, які стали причиною утруднення.

Таким чином, ми приходимо до дуже важливого висновку: для того, щоб моделювати психологічні чинники бойової обстановки, необхідно створювати такі ситуації у процесі виконання навчально-бойових завдань, які оцінювалися б як важкі. Тільки за цієї умови можна говорити про моделювання психологічних чинників бою.

Вказані вище положення не є вичерпними у такому складному питанні, як психологічна підготовка військовослужбовців. Вони, скоріше, дають загальне розуміння цього процесу і порядку його організації.

Психологічна підготовка має вирішальне значення для успішної діяльності військовослужбовців як у бойових умовах, так і в інших екстремальних ситуаціях. При цьому методи моделювання психологічних чинників бою в ході навчальної діяльності різноманітні, і чим більший арсенал засобів і прийомів психологічної підготовки використовує офіцерський склад, тим вища її ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністра оборони України від 16.11.2012 року № 240 «Про впровадження психологічної підготовки особового складу в навчальний процес підготовки органів управління та військ (сил)». URL : <http://www.mil.gov.ua/ministry/normativno-pravova-baza/nakazi-ministra-oboroni-ukraini/nakazi-ministerstva-oboroni-ukraini-za-2012-rik.html>
2. Методика психологічної підготовки : навчально-методичний посібник / Воробйов Г. П., Чубенко І. М., Ткачук П. П., Литвиненко Е. С., Голоднюк О. М., Романишин А. М., Бойко О. В. Львів : АСВ, 2013. 553 с.

*Тимінська С. М.,
науковий керівник – Цюприк А. Я., м. Львів*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Динамічний розвиток сучасного суспільства та галузей знань висуває нові вимоги до системи вищої професійної освіти, передбачає формування і розвиток у майбутніх фахівців таких якостей, як мобільність, ініціативність, самостійність під час отримання нових знань, готовність до ефективної міжособис-

тісної та професійної взаємодії. Сьогодні вища школа покликана готувати спеціаліста нового типу, здатного до оперативної та продуктивної реалізації професійних завдань. Ефективність професійної діяльності залежить від багатьох факторів. Серед них особливе місце належить професійній компетентності. Динамічність суспільного розвитку передбачає, що професійна діяльність будь-якого фахівця впродовж професійної кар'єри потребує неперервної освіти, процесу постійного підвищення професійної компетентності.

Дослідженням комунікативної компетентності фахівців різних спеціальностей займалися Т. Бутенко, І. Данченко, Н. Завіниченко, О. Краєвська, С. Макаренко, В. Назаренко, В. Черевко та ін. Професійній комунікативній компетентності присвячені праці С. Александрової, О. Загородної, З. Підручної.

На думку українських науковців (Г. Данилова, О. Ситник, О. Лошкіна, О. Пометун, Т. Смагіна та ін.), компетентність включає не лише професійні знання, навички та досвід, але й здатність ефективно використовувати їх у професійно-практичній діяльності [4; 6].

Професійна компетентність – це головний компонент підсистеми професіоналізму особистості, сфера професійних знань, коло питань, що вирішуються, система знань, які постійно розширюються і дозволяють виконувати професійну діяльність із високою ефективністю. Визначення професійної компетентності включає в себе ряд взаємопов'язаних характеристик: гностичну (або когнітивну), яка відображає наявність необхідних професійних знань; регулятивну, що дозволяє використовувати професійні знання для розв'язання професійних завдань; рефлексивно-статусну, яка надає право за рахунок визнання авторитетності діяти певним чином; нормативну характеристику, що відображає коло повноважень, сферу професійного знання; комунікативну характеристику, оскільки поповнення знань або практична діяльність завжди здійснюються у процесі спілкування та взаємодії [1].

Сучасний фахівець – це висококваліфікований професіонал, який поєднує загальну ерудицію зі знаннями конкретної галузі діяльності, вміє виділити стратегічні питання, встановити взаєморозуміння та взаємодію з громадськістю, конкретною соціальною групою, окремими людьми, тобто володіє культурою комунікативної діяльності. Саме тому науковці, які досліджують професійну компетентність фахівців різних галузей, одноставні у думці, що обов'язковою її складовою є комунікативна компетентність. Від комунікативної компетентності великою мірою залежить здатність людини досягти своїх цілей у соціальному житті [5].

Відповідно до трактування В. Ягупова та В. Свистун, компетентність – це підготовленість до здійснення певної професійної діяльності та наявність професійно важливих якостей фахівця, які сприяють цій діяльності [7].

Проблемами формування компетентностей у процесі навчання займаються не лише окремі вчені, а й міжнародні організації, серед яких ЮНЕСКО, ПРООН, ЮНІСЕФ, Рада Європи, Міжнародний департамент стандартів, Організація Європейського Співробітництва та розвитку та ін.

Вважається, що саме у США зародився компетентнісний підхід до навчання. Саме слово англійського походження «competence» і у перекладі означає як компетентність, так і компетенцію. Однак у синонімічному ряду слова «компетентність» стоять кваліфікація, здібність, вміння, знання, а в синонімічному ря-

ду слова «компетенція» – правомірність, юрисдикція, підготовка. На думку А. Хуторського, компетенція – це готовність використовувати засвоєні знання, уміння і навички, а також способи діяльності в житті для вирішення практичних і теоретичних завдань, а поняття «компетентність» він розглядає як володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до цієї компетенції та предмета діяльності [3].

Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнення й освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)) визначає поняття «компетентність» як здатність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання та роботу. Вказується, що компетентність складається з набору знань, навичок і відношень, які дозволяють особистості діяти та виконувати функції, спрямовані на досягнення визначених стандартів у професійній галузі або певній діяльності [2]. Таким чином, компетентність розуміємо як більш широке поняття, складовими якого може бути сукупність певних компетенцій.

У загальному вигляді професійну компетентність дослідники розуміють як інтегральну характеристику, яка визначає здатність вирішувати професійні проблеми й типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності, з використанням знань, професійного та життєвого досвіду, цінностей і здібностей. Професійна компетентність не обмежується окремими якостями особистості, їх сумою або окремими навичками. Вона відображає не лише потенціал, який має людина, та здатність його використовувати, але й породжує нові явища, якості життя та діяльності, що дозволяють людині бути успішною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Г. М. Социальная психология : учеб. для вузов. М. : Аспект Пресс, 2000. 375 с.
2. Жуков Ю. М., Петровская Л. А., Растянинников П. В. Диагностика и развитие компетентности в общении : практ. пособие. Киров : ЭНИОМ, 1991. 94 с.
3. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.
4. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. К. : «К.І.С.», 2004. С. 66–72.
5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Видавничий центр «Київський університет», 1999. 308 с.
6. Смагіна Т. М. Поняття та структура соціальної компетентності учнів як наукова проблема. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 50. Педагогічні науки. 2010. С. 138–142.
7. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записи НаУКМА*. Серія «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота». 2007. Т. 1. С. 3–8.

Шклярук А. З.,

науковий керівник – Мудрик Н. В., м. Львів

ФОРМУВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНО-ЕКСТРЕМАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Діяльність в екстремальних умовах вирізняється з-поміж інших видів діяльності високим рівнем психічної напруги, емоційно-вольової стійкості, відпові-